

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Волохова І.С.

«___» _____ 2019 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

зі спеціальності 07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фіскальне та митне адміністрування»

з теми:

«Акцизне оподаткування та шляхи його розвитку в Україні»

Виконавець:
студентка ФФБС
Ляліна І.С. _____

Науковий керівник
к.е.н., ст.викладач Луценко І.С

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	7
1.1. Теоретичні аспекти непрямого оподаткування	7
1.2. Сутність, види та принципи акцизного оподаткування.....	12
1.3. Історія розвитку акцизного оподаткування	19
РОЗДІЛ II. ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	26
2.1. Моніторинг фіскальної ефективності акцизного оподаткування в Україні	26
2.2. Оцінка впливу акцизного оподаткування на вітчизняних товаровиробників підакцизних товарів	37
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	45
3.1. Зарубіжний досвід акцизного оподаткування та можливості його впровадження в українську практику	45
3.2. Перспективні напрямки удосконалення акцизного оподаткування в Україні	59
3.3. Прогнозування фіскальної ефективності акцизного оподаткування в Україні	73
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах ринкової трансформації економіки України основною складовою є процес формування сучасної податкової системи як основного джерела фінансового забезпечення держави. Важливу роль у процесі побудови ефективної податкової системи відіграє акцизний податок.

Багатовікова історія розвитку податкових відносин висвітлює, що акцизний податок є одним з найнадійніших та, водночас, найризикованішим із податків з погляду на формування доходів бюджету. Це викликано постійними змінами у законодавстві, специфікою підакцизної продукції та недосконалістю механізму стягнення даного податку. З моменту прийняття нового Податкового кодексу в Україні не згасають суперечки навколо податків, а враховуючи те, що переважна частина доходів держави припадає на податкові надходження, а саме на непрямі податки, то виникає необхідність дослідження акцизного оподаткування як складової частини непрямого оподаткування та його ролі у наповненні державної скарбнички.

Крім того, останнім часом спостерігається тенденція посилення впливу акцизного податку на соціальні процеси, що відбуваються в державі. Зменшення споживання продукції, яка несе шкоду здоров'ю та навколишньому середовищу, енергозбереження, а також вилучення надприбутку з окремих галузей високорентабельних підприємств є проявом регулюючої функції та проблемами акцизного оподаткування. В свою чергу, - це свідчить про актуальність теми, що й обумовило її вибір.

Акцизному оподаткуванню, його проблемам та ролі у структурі податкової системи України, присвячено наукові дослідження В. Андрущенко, Д.М. Боярчука, В.М. Опаріна, В.М. Федосова, В.І. Коротуна, С.С. Брехова, І.О. Лютого, О.Д. Василика та ін. Проблематикою регулюючих властивостей акцизного податку займалися: І.Хлебнікова, О. Покатаєв, П. Боровик, О. Фрадинський, О. Заклетка – Берестовенко та безліч інших

вітчизняних дослідників. Механізм стягнення та адміністрування акцизного податку висвітлили такі вчені, як: А. Пислиця, Л. Сідельнікова, П. Климець, В. Довгалюк, Є.Хорошаєв та ін.

Незважаючи на те, що вчені здобули значних досягнень у розкритті даної тематики, враховуючи сучасні реформи та тенденції прагнення до європейських стандартів, питання щодо модернізації акцизного оподаткування та вдосконалення механізму адміністрування акцизного податку з дотриманням міжнародних норм, потребують подальшого аналізу та більш детального висвітлення.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою магістерської роботи є дослідження ролі акцизного оподаткування у структурі податкових надходжень, Зведеного бюджету України і ВВП та з огляду на сьогоденні реалії висвітлення напрямків його удосконалення в Україні враховуючи досвід зарубіжних країн.

Відповідно зазначеної мети у роботі було визначено наступні завдання:

- розглянути сутність, види та принципи акцизного оподаткування в системі непрямих податків;
- дослідити історичні передумови розвитку акцизного оподаткування;
- висвітлити специфіку механізму справляння окремих акцизів;
- дати оцінку фіскальної ефективності акцизів в Україні;
- визначити динаміку впливу акцизного оподаткування на вітчизняних товаровиробників;
- проаналізувати зарубіжний досвід акцизного оподаткування та можливість його впровадження в українську практику;
- охарактеризувати сучасні проблеми функціонування акцизного податку в Україні та обґрунтувати шляхи їх вирішення;
- здійснити прогнозування фіскальної ефективності акцизного податку в Україні.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є акцизний податок у структурі податкових надходжень, як основна складова у формуванні доходів бюджету та валового внутрішнього продукту.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність відносин, що виникають в процесі справляння та адміністрування акцизного податку

Методи кваліфікаційної роботи. Методологічна основа кваліфікаційної роботи складається з таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, як: аналізу – для вивчення складових елементів та ролі акцизу як податку; синтезу – поєднання абстрагованих сторін цього дослідження і відображення його як конкретної цілісності; ретроспективного аналізу – дослідження історичного досвіду справляння акцизу; методи порівняльного аналізу – при виявленні загальних і специфічних рис у структурі акцизного податку в Україні та в інших країнах, вивченні вітчизняного та зарубіжного досвіду справляння акцизів; статистичний метод - при виявленні тенденцій у показниках надходження акцизного податку; табличний метод служить накопиченню, опрацюванню і зберіганню інформації, графічний метод, що дає можливість більш наглядно продемонструвати результати дослідження, економіко – математичні методи, моделювання, прогнозування – при побудові моделей залежності надходжень акцизного податку від різних чинників.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є Податковий кодекс України, нормативно-правові акти з питань акцизного оподаткування, дисертаційні та монографічні праці, навчальні посібники, періодична економічна література, публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні матеріали Державної Фіскальної служби України, Міністерства Фінансів України, Державної Казначейської служби та Державного комітету статистики України, а також Державний та місцеві бюджети, інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у обґрунтованому викладі теоретичних засад та практичному вирішенні завдань пов'язаних із

ефективністю системи акцизного оподаткування України, розробці вирішення питань адміністрування акцизу та практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму справляння акцизного податку в Україні, спрямованих на підвищення фіскальної та економічної ефективності. На основі зарубіжного досвіду, окреслено окремі напрямки вдосконалення акцизного оподаткування через підвищення ефективності контролю за обігом та реалізацією підакцизних товарів.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані результати дослідження мають важливе теоретичне і практичне значення для вдосконалення акцизного оподаткування в Україні та її регіонах.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Перший розділ присвячений теоретичним основам акцизного оподаткування та напрямкам його удосконалення. У другому розділі проведено моніторинг фіскальної ефективності акцизного оподаткування та оцінка надходжень акцизного податку в Україні, виходячи з його структури за період з 2015 – 2018 рр. Кількість сторінок - 87, кількість малюнків - 13, таблиць – 13. Список використаної літератури складає 61 джерело.

ВИСНОВКИ

У процесі написання кваліфікаційної роботи було здійснено теоретико-практичний аналіз акцизного податку в Україні. Розглянуто проблеми та перспективні напрямки побудови ефективної системи акцизного оподаткування з урахуванням досвіду зарубіжних країн. В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні теоретичні висновки, а також дати ряд наступних рекомендацій, щодо вдосконалення акцизного оподаткування:

1. Акцизний податок за формою оподаткування є непрямим, за економічний змістом об'єкта – податком на споживання. Його сутність полягає в тому, що він стягується з товарів, котрі є шкідливими для суспільства або над рентабельними. На сучасному етапі розвитку акцизного оподаткування основним завданням побудови ефективної системи є зберігання балансу між фіскальною та регулюючою функціями акцизного податку. Адже акцизний податок є не тільки джерелом доходів державного бюджету, а і головним інструментом обмеження споживання алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

2. Акцизний податок сягає свого становлення ще за існування Римської імперії, де податкові платежі виступали у якості надбавки у відсотках до ціни товару. За часів правління Богдана Хмельницького акцизний податок забезпечував надходження до української скарбнички. З 1992 року було започатковано становлення сучасної системи акцизного податку з прийняттям Кабінетом Міністрів Декрету «Про акцизний збір». З того часу система акцизного оподаткування зазнала чи немало реформ, та у сьогоденні вона далека від світових стандарті. Та протягом останнього часу спостерігається прагнення держави до відповідності європейським вимогам. Це обумовлено динамікою зростання акцизних ставок, що підвищує його фіскальну ефективність та обмежує споживання шкідливих для суспільства товарів.

3. Акцизи є інструментом регулювання як соціальних так і політичних процесів. Гармонічне поєднання його фіскальної та регулюючої функції є запорукою ефективного розвитку не тільки податкової системи а і держави в цілому. Саме тому, важливим етапом розвитку є оцінювання ефективності податків. Для оцінювання фіскальної ефективності, на нашу думку, необхідним є розглянути такі критерії: склад та структуру податкових надходжень до державного бюджету України; рівень реалізації окремих груп підакцизних товарів; рівень податкового навантаження; відповідність акцизного оподаткування загальним принципам оподаткування; зрозумілість та чіткість розрахунків зі сплати; ефективність розподілених ресурсів; формування позитивного ставлення до оподаткування акцизом серед населення країни та інші.

4. Фіскальна складова акцизного податку у структурі доходів державного бюджету досить суттєва. Відзначимо, що надходження від акцизного податку у 2014-2018 роках мали наявну тенденцію до зростання, зокрема в 2014 році контролюючим органам вдалося мобілізувати на 1627,7 млн. грн. більше аналогічного показника 2018 року. Відбулося значне зростання й протягом 2017 року, а саме на 1999,8 млн. грн. Що стосується частки акцизного податку в структурі податкових надходжень, то вона доволі значна і коливається в межах 10 – 14%, та за аналізований період з 2014 – 2018 роки досягла свого максимуму – 12,39%. План по надходженню АП за період 2010-2015 рр. виконувався лише двічі, а саме у 2014 та 2015 році, коли до державного бюджету надійшло 44 941 млн. грн. або 109,2% від запланованого та 63111 млн. грн. або 105,1% від плану відповідно. В структурі акцизних надходжень переважають спиртні напої, тютюнові вироби та нафтопродукти.

5. Основними проблемами на даному етапі становлення акцизного оподаткування пов'язані з порядком стягнення та нарахування акцизу, використанням адвалерної ставки і з високими ставками податку, які змушують підприємців вести тіньові операції, імпорт та експорт

контрабандної продукції. Підвищення рівня специфічного акцизного оподаткування є ефективним інструментом як наповнення бюджету, так і зниження рівня споживання тютюнових виробів. Однак, що стосується безпосередньо виробників підакцизної продукції, то ситуація протилежна. Підвищення його ставок супроводжується обов'язковим підвищенням цін, що в свою чергу обмежує обсяг реалізації товарів і призводить до: або нагромадження нереалізованих товарів, або до спаду їх виробництва. Всі ці фактори впливають на фінансові результати товаровиробника. Окрім цього побічним наслідком підвищення акцизних ставок є перехід товаровиробників в тіньовий сектор економіки, який за останні роки тільки збільшувався.

6. Впровадження позитивного зарубіжного досвіду оподаткування акцизним податком відбувається активно. Зокрема, це гармонізація ставок акцизного податку з країнами ЄС на тютюнові вироби, нафтопродукти, спирт і алкогольні напої. В Україні ставки на вище перелічену підакцизну продукцію істотно нижче, ніж в країнах ЄС. Звідси, на нашу думку, приведення ставок акцизного податку до рівня країн Європейського союзу забезпечить наступне: зростання обсягів бюджетних надходжень; зменшення споживання суспільно небезпечної продукції (алкогольні напої, тютюнові вироби); зменшити рівень перевезення контрабанди алкогольних і тютюнових виробів у країни Європи. Розширення групи підакцизних товарів забезпечить зростання податкових надходжень до Державного бюджету України.

7. Основними напрямками подальшого вдосконалення системи акцизного оподаткування в Україні повинні стати:

- перехід до більш зручного, швидкого та економного без паперового юридично значущого документообігу;
- вдосконалення процедури підготовки, подачі / доставки, обліку та зберігання документів, їх автентифікація, цілісність, конфіденційність і неспростовність;

- криптографічний захист інформації (електронних документів) при передачі по відкритих каналах;
- вдосконалення системи контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів;
- використання одного з режимів державної монополії на оптово-роздрібну торгівлю або її суцільний контроль з боку держави;
- мінімізація участі Державної Фіскальної Служби, що забезпечує об'єктивність і неупередженість в процесі адміністрування акцизного податку;
- детінізація виробництва і реалізації тютюнових та лікеро-горілчаних виробів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Податковий кодекс України // Редакція від 20.10.2019, підстава - 129-IX). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran5496>
2. Митний кодекс України // <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Нечай Н.В. Нариси з історії оподаткування. К.: Вісник податкової служби України, 2002. – 144 с.
4. Статистична інформація Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
5. Статистична інформація Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/finance/budget/gov/income/>
6. Бандурка О.М. Податкове право: [науково-практичний посібник] / О.М. Бандурка, В.Д. Понікаров. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 312 с.
7. Іванов Ю.Б. Альтернативні системи оподаткування. Монографія. – Харків: ХДЕУ – Торнадо, 2003. – 517 с.
8. Статистична інформація Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Андрущенко В.Л. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування / В.Л.Андрущенко, В.І.Ляшенко // Фінанси України. – 2005. - №1. – с.37
10. Bogolib Т.М. Budgetrevenuesinthefinancialregulation / Т.М. Bogolib // EuropeanScientificReviewAustria,Viennamay-june 2014 - p.178-182.
11. Волкова О.Г. Деякі аспекти акцизного оподаткування в Україні / О.Г. Волкова // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 5. - С. 146-150.
12. Державна казначейська служба України: Офіційний сайт. - [Електронний ресурс] – Режим доступу:

- <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> (Дата доступу 01.09.2019 р.).
13. Дученко М.М. Імплементация директив ЄС у контексті реструктуризації акцизного оподаткування в Україні / М.М. Дученко, С.В. Мельник // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2016. - № 1 (87). – С. 3-6
 14. Жукевич О. М. Трансформація акцизного оподаткування тютюнових виробів в Україні. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки. 2012. № 1-2. С. 258–260.
 15. Масгрейв Р.А. Государственные финансы: теория и практика / Масгрейв Р. А., Масгрейв П. Б.; пер. с 5-го англ. изд. [1989]. — М.: Бизнес Атлас, 2009. — 716 с.
 16. Пасічний М. Акцизний податок з роздрібного продажу тютюнових виробів: виклики та перспективи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/2602> 9. Тропіна В.Б. Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства: монографія / В.Б.Тропіна. – К.: НДФІ, 2008. – С.30.
 17. Чугунов І.Я. Непряме оподаткування у системі регулювання економіки / І.Я.Чугунов, О.М. Жукевич // Економічний часопис-XXI. – 2014. № 1-2(1). – С. 61 – 64. 11. Ярош М.В. Напрями оптимізації непрямого оподаткування в Україні / М.В. Ярош // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 11. - С. 219-224
 18. Захаркіна Л.С. Роль і місце податкових надходжень у структурі зведеного бюджету України / Л.С. Захаркіна // Науковий вісник InternationalScientificJournal «Internauka» <http://www.internauka.com/> Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – №19. – С. 125–129.
 19. Хлебнікова І.І. Стан і умови акцизного оподаткування / І.І. Хлебнікова // Актуальні проблеми економіки. –2010. –№4 (106). – С.228-235.

- 20.Фрадинський О.А. Еволюція акцизного оподаткування в Україні / О.А. Фрадинський // Вісн. Хмельницького національного університету. – 2016.– Вип. 1. – С. 112–116.
- 21.Реформування податкової системи України: теорія, методологія, практика: монографія / Ярошенко Ф.О., Мельник П.В., Мярковський А.І. та ін., за заг. ред. М.Я. Азарова. – К.: Міністерство фінансів України. – 2016. – 656 с.
- 22.Олійник О.В. Податкова система : навч. посіб. / О.В. Олійник, І.В. Філон. – К.: Центр навчальної літератури. – 2006. – 160 с.
- 23.Антологияэкономическойклассики / предисл.: И.А. Столяров. – М.: МП “ЭКОНОМ КЛЮЧ”, 1993. – 717 с.
- 24.http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_27.pdf
- 25.Субтельний Орест. Україна: історія / Пер. з англ. Ю. І. Шевчука. — 2-ге вид. — К.: Либідь, 1992. — 512 с.
- 26.Холмський І. Історія України. — Мюнхен, 1949.
- 27.Повестьвременных лет: По Лаврентьевскойлетописи (1377 г.) — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1950. — 405 с
- 28.Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами: Закон України від 12 грудня 2000 р
- 29.Полонська-Василенко Н. Історія України. — К.: Либідь, 1992. — Т. I.
- 30.Аналіз методик прогнозування основних бюджетоутворюючих податків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://feao.org.ua/products/budgetoutvoruyutchi-podatky/>
- 31.Звіт про виконання державного бюджету за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147457>.
- 32.Звіт про виконання державного бюджету за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147453>.

- 33.Звіт про виконання державного бюджету за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>.
- 34.Звіт про виконання державного бюджету за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635>.
- 35.Звіт про виконання державного бюджету за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666>.
- 36.Звіт про виконання державного бюджету за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666>.
- 37.Звіт про результати аудиту ефективності планування та повноти надходжень акцизного податку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/.../Zvit_17-6.pdf.
- 38.Контроль над тютюном в Україні. Другий Національний звіт. – К.: МОЗ України, ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України». – 2014. – 128 с.
- 39.Оцінка прогнозу надходжень акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів на 2019-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/exciseforecast.pdf>.
- 40.Сергієнко В. С. Аналіз розвитку акцизного оподаткування в Україні / В. С. Сергієнко, В. В. Фітільова, Г. М. Коптева // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 54 (1257). – С. 138-143.
- 41.Трансформація акцизної політики в Україні: монографія / Коротун В. І., Новицька Н. В., Брехов С. С. та ін. // за заг. ред. В. І. Коротуна. –

- Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015.
– 448 с.
- 42.Хлебнікова І. І. Стан і умови акцизного оподаткування / І. І. Хлебнікова // Актуальні проблеми економіки. – 2019. – № 4. – С. 228–235.
- 43.Хлебнікова І. І. Вплив мінімальних роздрібних цін на легалізацію алкогольної продукції / І. І. Хлебнікова // [«Бюджетно-податкова політика: проблеми та перспективи розвитку»] : зб. матер. міжн. наук.-практ. конференції. – Ірпінь : НУДПСУ, 2018. – С. 340–343.
- 44.Податки та оподаткування: Навчальний посібник / підред.Г.Б.Поляка, А.Н. Романова. – М.:ЮНИТИ, 2002.
- 45.Корнеєв. А.В. Система державного субсидювання паливно-енергетичного комплексу США / А.В.Корнеєв // США - Канада: економіка, політика, культура. - 2007. - №11.
- 46.Нікітін С. Податки в державах ринкової економіки та в Росії / С. Нікітін, Е. Глазова, М. Степанова // МЭиМО. - 2006. - №9.
- 47.Пеньков Б. Оптимізація податкової системи / Б.Пеньков // Економіст. - 2006. - №9.
- 48.Козирін, А.Н. Податкове право зарубіжних країн: питання теорії та практики / А.Н. Козирін. - М.: Манускрипт, 1993.
- 49.Нехамкін А.Н. Про поетапне зниження податків в різних сферах бізнесу / О.М. Нехамкіна // Податковий вісник. - 2006. - №3.
- 50.Звіти Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
- 51.Звіт про виконання плану роботи ДФС України за 2 півріччя 2018 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sta-sumy.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti- /237691.html>
- 52.Оподаткування суб`єктів господарювання: навч.посіб. Одеса: ВМВ,2014р
- 53.Пислиця А.В. Теоретичні засади адміністрування акцизів / А.В. Пислиця // Фінанси, облік і аудит. – 2014. – Вип. 2(24). – с. 79 -94

54. Стратегічні пріоритети і завдання податкової реформи в Україні. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1801/>
55. Звіти Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua>.
56. Соколовська А. М. Податкова політика в Україні у 2009–2010 роках: особливості та уроки на перспективу / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 30–31
57. Соколовська А. М. Система податкових пільг в Україні в контексті європейського досвіду / А. М. Соколовська, Т. І. Єфименко, І. О. Луніна та ін. – К. : НДФІ, 2006. – С. 237.
58. Council Directive 92/84/EEC of 19 October 1992 on the approximation on the rates of excise duty on alcohol and alcoholic beverages // Official Journal. – № L 316. – 1992. – P. 29.
59. Council Directive 92/83/EEC of 19 October 1992 on the approximation on the rates of excise duty on alcohol and alcoholic beverages // Official Journal. – № L 316. – 1992. – P. 29..
60. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/mirovoy-opyt-nalogooblozheniya-alkogolnoy-produktsii/viewer>
61. Taxations Trends in the European Union : Data for the EU Member States and Norway // Luxemburg : Office for Official Publication of the European Communities. – 2008. – p. 447